

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(مسئله ۵۰): الاقوی بطلان صوم شهر رمضان بنسیان غسل الجنابة لیلاً قبل الفجر حتی مضی علیه یوم أو آیام والاحوط إلحاق غیر شهر رمضان من النذر المعین ونحوه به ، وإن كان الاقوی عدمه كما أن الاقوی عدم الحاق غسل الحيض والنفاس لو نسيتهما بالجنابة فی ذلك ، و إن كان أحوط.

بحث در مسئله ۵۰ بود که عرض کردیم صاحب عروة در این مسئله سه مطلب را بیان کرده اند؛ اول اینکه اگر کسی فراموش کرد که جنب بوده و چند روز را روزه گرفته روایاتی داشتیم که می گفتند باید قضای آن روزه ها را بجا بیاورد ، محقق هم در شرایع و هم در نافع فرموده است که در این صورت نمازش قضا دارد ولی روزه اش قضا ندارد و این ادیس هم مانند محقق با این حکم مخالفت کرده است و دلیل آنها حدیث رفع بود چونکه این شخص ناسی می باشد که ما جواب این استدلال را دادیم . مطلب دوم این بود که آیا این حکم مخصوص روزه ماه رمضان است یا در کلیه روزه های واجب این مطلب متمشی می شود؟ صاحب عروة فرمودند که این حکم مخصوص ماه رمضان است چون نص در ماه رمضان وارد است حکم اختلافی بود و ما هم در اینجا بر عروة حاشیه نداریم و عرض می کنیم که این حکم اختصاص به ماه رمضان دارد و در غیر رمضان ظاهراً روزه باید صحیح باشد.

مطلب سوم این بود که آیا حیض و نفاس حکم جنابت را دارند یا نه؟ صاحب عروة فرمودند خیر این دو حکم جنابت را ندارند زیرا ما اخباری که خواندیم مربوط به حیض و نفاس در ماه رمضان بود بنابراین در غیر ماه رمضان ما دلیلی نداریم و ما هم تابع نصوص هستیم و نصوص ما فقط درباره ماه رمضان می باشند اما در غیر ماه رمضان ما دلیلی نداریم که اگر حائضی یا نفسائی فراموش کرد که حائض و نفساء بوده باید قضای روزه هایش را بجا بیاورد.

(مسئله ۵۱): إذا كان المجنب ممن لا يتمكن من الغسل لفقد الماء أو لغيره من اسباب التيمم وجب عليه التيمم فإن تركه بطل صومه ، وكذا لو كان متمكناً من الغسل و تركه حتى ضاق الوقت .

کسی که متمکن از غسل کردن نیست یعنی آن عذرهایی که در باب تیمم داریم برایش وجود دارد مثلاً یا آب ندارد و یا استعمال آب برایش ضرر دارد و غیره ، خلاصه اینکه در ماه رمضان می خواهد روزه بگیرد ولی برای غسلش آن عذرهایی که در باب تیمم داریم وجود دارد واجب است که تیمم کند ، بنابراین فرض کنید که شخصی جنب است ولی غسل کردن برایش ممکن نیست در این صورت آیا تیمم بر او واجب است یا نه؟ ابتداءً انسان فکر می کند که خوب هر کجا که غسل ممکن نباشد تیمم واجب می شود پس چرا ایشان در اینجا فرموده اند آیا واجب است یا نه؟ ما عرض می کنیم که این مسئله محل خلاف است زیرا بحث برمی گردد به اینکه آیا مانع صحت صوم جنابت است یا حدث جنابت است؟ اگر مانع جنابت باشد که جنابت با تیمم رفع نمی شود و اگر شخصی تیمم کرد جنابتش باقی است فلذا هر وقت که متمکن شد باید غسل کند ، بله تیمم فقط جلوی آن حدث بودن و مانع بودن جنابت را می گیرد ، فلذا آیت الله خوئی در حاشیه عروة در این قسمت فرموده اند احوط این است که تیمم کند و دیگر ایشان فتوی نداده اند و مرحوم حاج آقا رضای همدانی در ص ۴۱۵ از جلد ۱۴ مصباح الفقیه این بحث را مطرح کرده اند ، ایشان در آنجا از کتاب صوم شیخ انصاری (ره) نقل می کنند که فرموده اند مسئله اختلافی است و از جمله کسانی که قائل است تیمم واجب نیست علامه در منتهی می باشد ایشان فرموده اند که مانع ، تعمد البقاء علی الجنابة بود و در اینجا این شخص تعمدی ندارد چونکه سعی کرده که جنابت را رفع کند ولی خوب برایش ممکن نیست چرا که مثلاً آب برایش ضرر دارد و یا اصلاً آب ندارد ، بنابراین مبطل صوم در اینجا وجود ندارد و از طرفی تیمم هم واجب نیست ، به دو روایت در این جا به عنوان مؤید استشهاد شده که این روایات در باب ۱۴ از ابواب مایمسک عنه الصائم ذکر شده اند ، اول خبر ۱ از باب ۱۴ می باشد ، خبر این است : « محمد بن الحسن باسناده عن الحسين بن سعيد عن فضالة عن العلاء عن محمد بن مسلم عن

غسل کرده ولی نتوانسته غسل کند و از طرفی تیمم هم جنابت را رفع نمی کند بلکه حدث بودن و مانعیتش را رفع می کند لذا هر وقت آب پیدا کرد باید غسل کند. همانطور که عرض کردیم در مسئله دو قول وجود دارد و دو دسته از اخبار هم وجود دارد بنابراین ما باید بین این اخبار جمع کنیم لذا باید آن دو خبر را که در آنها اسمی از تیمم برده نشده بود مقید کنیم به اخباری که با صراحت تیمم را به منزله ماء قرار داده لذا باید بگوئیم این شخص در صورتی صومش صحیح است که تیمم کند و شاهد بر این جمع هم صراحت آن دسته از اخباری است که دلالت دارند بر اینکه تیمم بمنزله الماء و بمنزله أحد الطهورین و امثال این تعابیر است یعنی آن اخبار به اندازه ای صریح هستند که جلوی این دو خبر را می گیرند و از طرفی در ارتکاز متشرعه هم این مسئله وجود دارد که در جایی که غسل ممکن نبود باید تیمم کند.

(مسئله ۵۲): لا یجب علی من تیمم بدلاً عن الغسل أن یتقی مستیقظاً حتی یطلع الفجر، فیجوز له النوم بعد التیمم قبل الفجر علی الاقوی، و إن کان الاحوط البقاء مستیقظاً لا احتمال بطلان تیممه بالنوم كما علی القول بأن التیمم بدلاً عن الغسل یبطل بالحدث الاصغر.

علی الأحوط بر کسی که تیمم بدل از غسل انجام داده واجب نیست که تا طلوع فجر بیدار بماند بلکه می تواند بخوابد اگر چه احوط این است که بیدار بماند زیرا احتمال بطلان تیممش به واسطه نوم وجود دارد کما اینکه قولی در مسئله وجود دارد که می گوید تیمم بدل از غسل با حدث اصغر باطل می شود. صاحب جواهر و شیخ انصاری فرموده اند که باید بیدار بماند چون اگر بخوابد تیممش باطل می شود، خوب این بحث مبتنی بر دو قولی است که در این مسئله وجود دارد؛ اول اینکه آیا تیمم رافع حدث است یا مبیح للصلوة است؟ اگر بگوئیم تیمم رافع حدث است که خوب حدث مرتفع شده فلذا می تواند بخوابد ولی اگر بگوئیم فقط مبیح للصلوة است و جنابت باقی است به این معنی که اگر تیمم نمی کرد نمی توانست نماز بخواند خوب در این صورت اگر بخوابد تیممش باطل می شود در واقع نواقص وضو تیمم بدل از غسل را نیز باطل می کند فلذا نمی تواند بخوابد بلکه باید تا طلوع فجر

أحدهما (ع) فی حدیث أنه سأله عن الرجل تصیبه الجنابة فی رمضان ثم ینام؟ أنه قال: إن استیقظ قبل أن یطلع الفجر فإن انتظر ماء یسخن أو یتقی فطلع الفجر فلا یتقی یومه. «.

همانطور که می بینید حضرت در این روایت فرموده اند که صومش صحیح است و دیگر نگفته که باید تیمم کند.

خبر بعدی خبر ۲ از این باب ۱۴ می باشد خبر این است: « وباسناد عن احمد بن محمد بن عیسی عن سعد بن اسماعیل عن أبیه اسماعیل بن عیسی أنه سأل الرضا (ع) عن رجل أصابته جنابة فی شهر رمضان - إلی أن قال: - قلت: رجل أصابته جنابة فی آخر اللیل فقام لیغتسل و لم یصب ماء فذهب لیطلبه أو بعث من یأتیه بالماء فعرس علیه حتی أصبح، کیف یصنع؟ قال: یغتسل إذا جاءه ثم یصلی. «. همانطور که می بینید در این دو خبر گفته نشده که اگر غسل ممکن نشد تیمم کند و همین باعث شده که مسئله اختلافی شود و دو قول در مسئله بوجود آید. خوب حالا برای اینکه شما مراجعه و مطالعه کنید عرض می کنم که در باب ۲۰ از ابواب تیمم که در ص ۳۷۹ از جلد ۳ و سائل ۲۰ جلدی واقع شده است اخباری وجود دارند که در آنها گفته شده تیمم؛ بمنزله الماء یکفیک عشر سنین و بمنزله أحد الطهورین و از این قبیل تعبیرات، بنابراین اگر صراحت این اخبار را در نظر بگیریم خوب وقتی که آب نبود باید بدلش یعنی تیمم را بجا آورد که قول مشهور هم همین است و صاحب عروة هم در مسئله ۵۱ همین را (قول مشهور) می فرمایند خلاصه اینکه مسئله اختلافی است به دلیل دو روایتی که خواندیم و در آنها از تیمم حرفی زده نشده بود و کسانی که قائلند که تیمم واجب نیست مثل علامه در منتهی به این دو خبر استدلال کرده اند. خوب همانطور که عرض کردیم آقای خوئی در حاشیه عروة در اینجا فرموده اند علی الأحوط باید تیمم کند و دیگر فتوی نداده اند البته آقای خوئی در مستند العروة به طور مبسوط این بحث را مطرح کرده اند، ایشان در جلد ۱ ص ۱۰۷ فرموده اند که بحث مبتنی است بر اینکه آیا مانع از صحت صوم جنابت است یا مانع تعمد البقاء علی الجنابة می باشد؟ اگر تعمد البقاء مانع باشد که خوب در مانحن فیہ تعمد وجود ندارد چون این شخص در اینجا سعی خودش را برای انجام

بیدار باشد ، این مسئله به طور مفصل در مسئله ۲۴ از احکام تیمم عروۃ مورد بحث قرار گرفته است که مراجعه و مطالعه کنید . خوب ما هم مثل صاحب عروۃ تیمم را رافع جنابت می دانیم بنابراین در این مسئله حاشیه ای نداریم و قول صاحب عروۃ را اختیار کرده ایم و دلیل ما هم روایات عدیده ای است که در آنها تعبیری مثل اینکه تیمم بمنزلة الماء و بمنزلة أحد الطهورین به کار رفته است که این روایات اقتضاء می کنند که تیمم مثل ماء رافع حدث می باشد بنابراین این شخص می تواند بخوابد چون مانع جنابت توسط تیمم رفع شده است... .

و الحمد لله رب العالمین اولاً و آخراً و صلی الله علی
محمد و آله الطاهیرین